

Juli Larrañaga Garate

*Mendaro
Gipuzkoa (1921)*

Aurkibidea

Biografia

Mendaroko Agerre Txiki baserrian jaio zen 1921ean. Aita Goikola baserrikoa zen eta ama Sahatzukoa. 9 anai-arreba ziren eta umetatik baserrian lan egin beharra tokatu zitzaion. Eskolara joateko aukera gutxi izan zuen. Ezkondu eta gero Sahatzu baserrira joan ziren bizitzera. Elkarriketa egin zitzaionean kalean bizi zen.

Zintak

MEN-004

- **Proiektua:** Mendaroko ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Agirrebeña, Aintzane - Goikoetxea, Haritz
- **Data:** 2009-01-28
- **Iraupena:** 62 min
- **Euskarria:** MiniDV
- **Kodifikatzailea:** Agirrebeña, Aintzane
- **Transkribatzailea(k):** Oruesagasti, Ainitze

MEN-005

- **Proiektua:** Mendaroko ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Agirrebeña, Aintzane - Goikoetxea, Haritz
- **Data:** 2009-01-28
- **Iraupena:** 55 min
- **Euskarria:** MiniDV

Pasarteak

1. Arnobateko erromeriak

- **Erref:** MEN-004/001
- **Iraupena:** 0:04:00. **Hasi:** 00:00:00. **Bukatu:** 00:04:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:

<p>Inguruetako neskak elkartzen ziren erromeriara dantzara joateko. Arnobaten erromeria egoten zen; natibitate, San Esteban eta Bazko erdiko izaten ziren jende gehien biltzen zen egunak. Egun berezietarako San Migel auzoko Goikone soinu-jolea ekartzen zuten. Urkaregitik Arnobaterako bidea ebaki zutenean egun osoko festa egin zuten.</p>

Transkripzioa

- Esan dozu nere amama ezautzen zendula ta...
- Bai, bai.
- Zu be han ingurukua zara ala?
- Bailleran harek ixexia Urkaregi aldian do haren etxia ta guria hamen, hemendikaldien, oso aparte.
- A, bai?
- Oso aparte, baiña juntatzen giñan, e!
- A, bai?
- Goizian mezetaa ta atsaldian Arnobatea.
- Dantzara?
- Dantzari in o. Soñua eoten zan ta... guretzako modukua soñu-jotaillia baiña... zaratia atea ezkeo.
- Erromerixia egoten zan, ezta, Arnobaten?
- E?
- Arnobaten erromerixia egoten zan, ezta?
- Ordun, erromerixia itten zan Arnobaten.
- Zenbatero egoten zan edo...?

- Urtian hiru aldiz izeten zan: Natubittate, San Esteban ta Pazku erdiko eguna. Orduen juten zan jentetan... buelta guztittik! Hasi Astigarribixa, Altzola, Elgoibar... dana! buelta guztittik etortzen zan jentia. Dana beteta. Oin, jai normaletan gitxiau juten zan, baiña... hantxe.

- Ta ze soiñujole egoten zan?

- E?

- Ze soiñujole? Zein egoten zan soiñu joten?

- Bertakuak, bi anai. Soiñujoliak halako modukuak. Bueno, holako egunetan, egun partikular horretako ekarten zebeu hau... Goikone; San Migeletik ekartzen zebeu soiñujotaillia. Ta bestelakuan eurak.

- Ta ze izaten zan arratsaldez?

- E?

- Arratsaldez izango zan, ez? Arratsaldian.

- Bai, bai. Arratsaldez, arratsaldez. Goizetik eta egun guztikua egon zan e... Urkareitikan Arnobatea kamiñua ebagi zebeuian. Kamiñua ebagi, atxurrekin e! Zabaldur kamiñua. Kamionak e... pasatzeko moduan ipiñi zebeu, gero ipiñi zebeu hobeto baiña... Ta geo iñauguraziua egon zan meza ta guzti. Mezia, bazkaixa eta dana jendia pagari aldian gora! bazkaixak hartuta jun zianak han. Jentia dana tapauta zauen. Orduan bazaban don Antoniok [epetua]. Harek hots eitten zaban toki guztira jentia juten zan. Baiña...

- Eta zeoze tabernarik edo egoten zan?

- Bai, bai, tabernia eukitzen zebeu. Sardaua, ardaia... danetiken. Ta jatekua ematen zebeu.

- Bertakuak?

- Bai, bertakuak, bertakuak [ematen zebeu]. Iñaugurazio egun horretan ere guk dealde euki genduen. Bean erreteruak giñan, ta beakin lanian han ibilitakuak, hasi Urkareitik eta [...ra] ebai artian... Ta [...] dealde bazkaixa eman zigun. Akordatzen naiz aittan onduan nola egon nitzen, neska koxkorra ta.

- Zenbat urtekin hasten ziñazien erromerixan? Zenbat urtekin hasi?

- Hasi? Ez dakit zenbat urtekin hasiko giñan. Hara juten hasi giñen gu atsaldia pasatzea ta illunabarreako etxea zintzo e! Illundu baiño lehen. Eukiko genduzen ordurako dozena bat urtetik gora behintzat! Bai, ondo! Geo pixkat gogortu giñanien illunduta igual etorten giñan, baiña... lelengo aldien... etxera erretira.

- Ta zuen etxetik zenbat denporako bidia zeuan?

- Gure etxetiken hara? ordu erdi eskas. [...] Gure etxetikan hurrengo Izabal zauan, Potzueta ta Arnobate... bide onduen.

- Zelan da zure basarrixan izena?

- Nere jaixotetxia Agarre.

- Agarre?

- Agarretxiki. Bi dia: Agarreandi ta Agarretxiki. Ta ni Agarretxikikua naiz.

2. Mendaroko taberna eta dendak

- **Erref:** MEN-004/003
- **Iraupena:** 0:02:00. **Hasi:** 00:04:30. **Bukatu:** 00:06:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Merkataritza, dendak (kokapena)
- Aisia » Taberna giroa » Tabernak eta jatetxeak

Laburpena:

<p>Mendaron Goikoetxeatarren denda betidanik ezagutu du. Geroago jarri zituzten beste denda batzuk ere aipatzen ditu. Herriko garai bateko tabernak: Olianekua, Frontoikua, Emeterionekua...</p>

Transkripzioa

- Mendaron esan dozu tabernia egoten zan ez Arnobaten?
- Tabernia?
- Bai, ez?
- Bai.
- Herrixan bazauan tabernarikan eta dendarik eta holakorik?
- Hamen Mendaron? Bai, dendia bai.
- Bai?
- Goikoetxeatarrak... ez zea zu?
- Bai, bai, bai.
- Ba Goikoetxeatarrak nik beti hor ezautu dittut.
- Bakarra hori zeuan? Denda hori bakarrik?
- Denda hori bakarriken? Azpillikuetan gero-gero ipiñi zeбен Olianekua. Olianekua besterik ez zauan hamen dendaiken. Garagartzan bestia egon zan.
- Eta tabernak eta?
- Tabernak... tabernak e... Olianekua, Prontoekua, Emeterionekua... Emeterionekua ez dakit geo zabaldukua edo... ez dakit zan ni txiki denporan Emeterionekua. Lizantzonekua bai. Horrek bai, baiña Emeteriona ez dakat seguru e. Hori gero ipiñittakua izango zala uste det baten batek, edo Valentiñen... Valentiñek ipiñiko zaban? Ez dakit seguru.
- Ta Garagartzan Txikitxonekua?
- E?
- Garagartzan?
- Garagartzan... Mateonekua. Ta... beste tabernarik bazan? Ez zan izengo.
- (Hiztuna 2) Txikitxo.
- Txikitxonekuak? Txikitxoneko tabernia [bihar hamen]!
- (Hiztuna 2) Txikitxonekuak tabernia euki zeбен... mojen pare-parian.
- Euki ingo zebe bai...

3. Ikasitako eskola apurra mojekin

- **Erref:** MEN-004/004
- **Iraupena:** 0:03:00. **Hasi:** 00:06:30. **Bukatu:** 00:09:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskolara herritik kanpo
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Mojak

Laburpena:

<p>Mendaron irakasle "kastillanoa" zegoenez, Elgoibarrera eraman zuten Maalako mojetara, baina elgorria harrapatu zuen eta oso denbora gutxi egin zuen eskolan. Gerra hasi eta gero, domeketan, meza ondoren, ordubete egiten zuen "madre" Teresarekin eta hantxe ikasi zuen ikasitako apurra. Mendaron zeuden beste eskola batzuk.</p>

Transkripzioa

- Baserri e... baserrixan bizi ziñaztenian, Agarretxikin, askotan bajatzen

ziñazten herrira?

- Askotan.... sobre askotan! zeoze bihar zanian etorri in bihar behera billa.

- Ta eskolara ta?

- Eskolara? Makiña bat atzea-aurrea indakua naiz. Hemen zauan maixu bizarzuri bat, kastillanua. Ta alperrikekua zala hareana bialtzia eta Elgoibarrea eaman niñuen. Elgoibarren nakazen taberniak in osaba ta izeko. Neure aitta besotako zan, gaiñea. Ta haraixe. Hara eman niñuen. Maalan zauen... moja batzuk ematen zebeñ eskolia. Ez dakit zortzi aldiz jungo nitzen! Elgorrixa harrapau naban! Han euki niñuen bi merikuk atendiuez, Don Tomasek eta Don Josek. Ta han pixkat gogortu nitzenien etxea. Etxea etorri ta Don Endrikek atzea-aurrea mordue ein ziazan basarrira. Don Endrike medikuek e... Hantxe amaittu zan nere eskolioi. Lehelengotik ezjakiñien eaman niñuen ta gehixo ez niñuen jakiñien´e eaman... ta akabo! Hurrengo gerratia etorri zan ta danien primie eozar gauzatarako primie eskatzen zebeñ ta nik jakin ez primatzen. Mezetaa etorri, zazpietako mezetaa, ta... mojetaa. Dominikala-edo esaten ziuene, "madre" Teresak ematen zeban ordubeteko eskolia. Haretzek erakutsi. Gabian oherakuan, kandelaria ixiotu ta bentanan eitten naban... manuskrito zahar bat bazan ta handiken. Eaman nion eskribiuta zeori ta "oooo" madre Teresa horrek eta. Gordeta naukan ganbaran maletan ta ez dakit zeñiek... desapareziu zan. Handik desapareziu in zitzatan behintzat. Hurrengo maletiorren billa kalea etorteko hasi giñenien ez zauan nere zeoi. Desapareziu zan. Hauraxe zan nere eskolia. Hantxe ikasi naban ikasitako dana; primatzen eo... "sumar"-a ikasi naban ta... [...]. artian ezer ez.

- Ta ze, goiz ta atsalde egoten ziñazien eskolan?

- Goiz ta atsalde? Goizeko meza onduan ordubete, jaixen. Mezetaa etorri ta meza onduen. Meza onduen ordubete.

- Horixe bakarrik?

- Horixe bakarrik. Hoixe izen zan nere eskolia.

- Ta Mendaron ze beste eskola zauden? Osea monjena... eta gero bazauan publikua edo?

- Bai, hemen zeuan bat, maixu bat, publiko... eskola zea ematen zabana. Ta Garagartzan'e egongo zan besten bat eo. Ez naiz ni akordatzen Garagartzakuakin. Eongo zan Garagartzan'e... maixua.

4. Anai-arreba asko; gehienak morroi eta neskame

- **Erref:** MEN-004/006
- **Iraupena:** 0:02:30. **Hasi:** 00:11:30. **Bukatu:** 00:14:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

<p>Bederatzi anai-arreba ziren. Umetatik lan egin behar izan zuen baserrian eta 32 urtera arte jaiotetxean bizi izan zen. Ganadua eta ardiak zituzten. Etxea Don Antonioren zen, eurak errentan bizi ziren. Bi ahizpa zaharrenak Don Antonioren ean egon ziren Elgoibarren, bata sukaldari eta bestea zerbitzari. Anaiak ere baserri batetik bestera ibiltzen ziren morroi. Anaia gazteak zortea izan zuen Gurelan sortu zenean bertan hasi baitzen lanean.</p>

Transkripzioa

- Lehen esan dostazu bederatzi anai-arreba ziñaziela, ezta?
- Bai.
- Ta basarrixan lana ein bihako zenduen umetatik, ez?
- Bai. Lana izen zan hogeita hamabi urte arte jaixo nitzan tokixan jardun naban. Ta gero, hogeita hamabi urtekin Sahatzura jun nitzan.
- Alaba: ezkontuta.
- Ta ze... ganau asko zekazuen basarrixan edo...?
- Ganau asko edo... lan asko egoten zan orduan basarrixan. Bost bat behi egoten zian Agarren. Gero, idixek ipini zittuen. Lehen bost behi. Idixek eta beste... hogeit ardura ez dakit alleatzen zien, ta haren ondoren zaintzen ibili in bihar [hantxe behetik].
- Zuk ze lan itten zendun artzain edo...?
- Artzain'e bai ta... ganauekin in bihar zanian ganauekin'e bai ta... danea. Danera ein bihar. Ittulan, txikixa nitzen artian, ganauen aurrien. Lagunai segitzen diue ganauak.
- Alaba: Badakizue zer dan ittulan?
- Bai, ganauen aurrian ibiltzia, ezta?
- Bai, halaxe.
- Ta neskak eta mutilak bazakaten... lan desberdiña itten zenuten anai-arrebek?
- Ez... tokatzen zanian tokatzen zana. Zaharrena... zaharrenak urten zien txiki-txikittatiken e... Don Antoniona zana esan dizuet lehen etxie, ezta? Haura askotan etortzen zan Arnobatetiken. Arnobate beria zaban, Agarre guria're bai, Ospas'e bai... Eta etortzen zan, goitikan itten zaban bueltia. Ta ikusten zittuenien beantzako tamaiñakuak ziala, itxuria, beak hartu ta eamaten zittuen. Zaharren bixek han euki zittuen beakin, Elgoibarren.
- Alaba: Lanian? Lanian o zetan?
- Ez, mantentze aldea. Zaharrena koziñera, ta bestia zerbitzari. Hantxe. Ta bestia, berriz, basarrixan. Haura ta ni basarrixan. Ta mutillak, berriz, morroe batian, bestian... Orduan ez zauan taillarriken. Estraiñeko sartu zan "Gurelana" ein zanian anai gaztena hortxe. Ta joe... haren inbirixetan danak, baiña... bestientzako morrontzia, basarririk basarri.

5. Etxearen errenta: kapoi pareta eta dirua

- **Erref:** MEN-004/007
- **Iraupena:** 0:00:40. **Hasi:** 00:14:00. **Bukatu:** 00:14:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua

Laburpena:

<p>Don Antonio zen etxejabea. Errenta Gabonetan ordaintzen zuten: kapoi pareta eta dirua. San Bartolomeetan ere oilanda pareta eta etxeko beste jeneroren bat (esnea, arrautzak...) eramaten zitzaizkion.</p>

Transkripzioa

- Orduan e... erreteruak ziñazien, ezta?
- E?
- Don Antoniona zan basarrixa orduan?
- Bai.
- Ta zuek errentan?

- Bai, errentan.
- Ta zelan pagatzen zan errentia?
- Errentia... errentia Gabonetan pagatzen zan... kapoiekin. Kapoe paria eta dirua. Ez dakit zenbat izengo zan dirua. San Bartolometan eamaten zien oillenda paria eta ostien, e... zeoze etxian zauen gauzatik esnia edo arrautzak edo...

6. Garo-metan ezkututzen zuten garia

- **Erref:** MEN-004/008
- **Iraupena:** 0:02:18. **Hasi:** 00:14:40. **Bukatu:** 00:16:58
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

<p>Gerra garaian, garia entregatu behar izan zuten eta gero goseak ibili ziren, ez zeukatelako eurentzako lain. Deklaratu egin behar izaten zen zenbat gari hartzen zen, eta errekisatzera ere etortzen ziren. Horregatik, garo-metan ezkututzen zuten garia. Behin, aitak ontzako urrea ezkutatu omen zuen belar-metan. Horren inguruko pasadizoa.</p>

Transkripzioa

- Gerratian hasi giñan garixakin estu ta larri! Ez zan usatzen orduan ogirik eitteikan ta ailleauko ete zan edo ez ete zan etxeko garixorrekin...!
Lehelengo urtian entregau dittue ta gero gosiak amorratzen, ogirik jan be. Kalian ematen ziguen bollo xikin bat ta haretxekin. Geo, handik aurea etxian gordetzen hasi giñan. Urte baten e... orduan errekestau igual ingo zittuela zaratia ibiltzen zan aurretiken... errekestau igual ingo zittuela. Dana deklarau ein bihar izaten zan, ze bazauen ta zer zauen ta... Garo-zuhetz haundi bat ein ataixen, han gorde garixek, sartu han bueltan, gaiñetik tapau garuakin, berriz'e bota hola gaiñien, gaiñien garixe bota, gorde... Geo ataa lantzian zaku bat eta...
- Ezkutuan ibili bihar, ezta?
- Holaxe, holaxe. Beste bat hori baiño polittaua kontauko dizuet. Bedar-zuhetzien ontzako urria zakan aitta guriek. Anai asko zian Ameriketan izendakuak, bea ez zan baiña. Ta urre mordua zittuen. Ta hamen zaon Mutrikukuak eaman ziozen azkenak. Bueno, ontzako hori ez, e? Ta ontzako hori urrioi sartu dau itxuria. Danak kendu itten zittuela-ta dana billurtuta jende guztia egoten zan hor. Bedar-zuhetzian. Ta geo, jun da anaia, ataa hola... denborale txarra ganauekin junda ekarteko, kargie ekarteko, kargie indda. Ai da garauoi, bedarro, ataetzen ta ontzako urria! Etxera ekarri zabanien, [...]: "Nun topau dek hori?!". Baiña eskapadia indda, galtzeko're!
- Ya, besten batek topau baleu...
- Topatzia bat! Beak ere galdu edo... Ikustia baiña... zeoze ondo batuta eukiko zaban, itxuria, paketia eindde. Hantxe [...] bere ontzako urrie.

7. Garia entregatu behar; ogia errazionamenduan

- **Erref:** MEN-004/009
- **Iraupena:** 0:01:32. **Hasi:** 00:16:58. **Bukatu:** 00:18:30

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

<p>Garia entregatu egin behar izaten zuten irin-fabrikara. Deklaratu egin behar izaten zuten zenbat gari hartzen zen etxean; eta, errekisatzera ere etortzen zirenez, beldurrez egoten ziren. Ogia errazionamenduan ematen zieten; gogor-gogorra izaten zen. Okinarekin gertatutako pasadizoa.</p>

Transkripzioa

- Orduan ibiltzen izan baserririk baserri? E... begira aber e...
 - Alaba: Rekisatzen.
 - Rekisatzen edo?
 - Bai, bai, bai. Basarrixetan-ta ibiltzen zian orduan ze jenero zauan ta zer zauan ta... Jentia argi egoten zan. Kenduko zebela garixa're, ba, honenbeste apuntau ta haura baiño gehixao baldin bazauan ta harrapatzen baldin bazaben ez dakit ze ta! Jesus! Bilddurra lauorrixan beti!
 - Bai. Entregau in bihar izaten zan, ez?
 - Entregau, entregau in bihar izaten zan... garixa ere.
 - Eta nora entregatzen zan, aiuntamentora edo...?
 - Aiuntamentura? Pabrikaa eman biheko zan, hortikan gero... Irin-pabrikia zauan hamen ta horra. Ta gero, hortiken eurak arreglauko zien, horraa emanda.
 - Ta ogixa razionamentuan emoten zetsuen?
 - Razionamentuan? Razionamentuan e... azkeneko... badakit urte baten zelakua...! Hola bota esnetaa edo... ta "klox" harri koxkola bezelaxe hondoa juten zan. Baten, ondo goguen dauket, orduen jolas gogo ona eukitzen gendun hala ere ta bihar'e bai. Ogixori eman diu ta ogi zatixa soltau jako, ta tira diou atzea panaderuorri ta joten dau kokotien! Beraatik ez ziun asko inporta. Andria zauen han ta harek ipini ziun begirakunia...! Ez zakon asko gustau!

8. Ogi zuriaren gosez

- **Erref:** MEN-004/010
- **Iraupena:** 0:02:20. **Hasi:** 00:18:30. **Bukatu:** 00:20:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

<p>Behin, Intxaustiko andreak estraperloko ogi bat eman zion. Asto-otarrean sartu zuen; baina enkargu bat egitera joan, eta ogi erdia falta zitzaiola konturatu zen. Lapurtu zuenak bera izan zela aitortu zion handik denbora batera.</p>

Transkripzioa

- Alaba: ... estraperluan ibiltzen pixka bat ala?
- Estraperluan zerekin? harekin ogixakin ala?!
- Alaba: Ez, baiña garixakin o...
- Estraperluan ibiltzeko haura baiña hobia nahi leuke! Beste bat esango dizuet. Beai... honezkero enterauta igual dao, lehenok' re esan itten det nik eta! Eman ziun Intxaustiko andriak hor... estraperlorako eukitzen zaban ogixa zurixa harek. Sartu dit bat galtzarpera ixiliken. Asto-otarran sartu det hor ta... Lehen sastrerixia zaharra hamen behien zan. Zu ez zea akordauko.
- Alaba: Juantxun-ta etxian...
- Ez.
- Hortxe behien. Ta sastrerixara zeozetara juteko, laga naban han Arranbideko pasuan ta atzea jun naiz ta... ogi erdi bakarrik astuen! Haura zan penia! Neu ogi erdixorrekin, baiña... erdixe han laga zien. Gero, Anton Bakero, ezautzen dozu? Deban bizi dana. Karmen ta Ospasko Joxepan anaia.
- Alaba: Txikiko Joxepa.
- Zein?
- Ospastxikiko Joxepa.
- A! Bai, bai, bai.
- Alaba: Luisen ama.
- Bai.
- Alaba: Haren anaixa.
- Anaixa ez.
- Haren anaia, Antonio, Deban bizi dana. Haura mutil koskorra hor ibiltzen zan gora ta behera ta... Esan nion baten: "Etorriko al haiz gurea?", "Bai". Laste in gendun tratuoi ta etorri zan nerekin. Ta gero ekitzen zion ez dakit ze... ama Elgoibarrea jun ta ez dakit ze jandakua, gazta osua jan ziona, ez dakit ze inddakua ta... "Hiri astotik harrapauta ogixa janda [...] ni!", "Hi izan hitzan?" ta "Bai, Joxe Agustin ta bixok". Pekatuoi zelan.. denporalian nere ogi erdixan berrixori dana enterau nitzan.
- Bueno, behintzat erdixa laga zebe, ezta?
- Alaba: Esaktamente.
- Bai, bai. Nahikua in zebe e... ume harek eitteko. Ta eurek [esaten] zebe orduan gosia. Ogi gosiak.
- Klaro, bai.
- Alaba: Eta gero eurak baserrixan... Haura Agarrera jun zan gero. Morroi egon zan Agarren haura gero.
- Bai.
- Gero Agarren geratu zan haura eurokin.
- Orduan kontau jaonan ba, gero, hara etorri ta gero, ze in zebe.

9. Gaez ezkutuan Larruskaingo errotara

- **Erref:** MEN-004/011
- **Iraupena:** 0:02:10. **Hasi:** 00:20:50. **Bukatu:** 00:23:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

<p>Gerraostean, errotak itxita egon ziren; eta zabalik zeuden apurrak, ondo zainduta. Atxoinzabalera (Bizkaia partera) joaten ziren garia eta artoarekin estraperloan. Gauetz ezkutuan ere joaten ziren Larruskaingo errotara. Behin, auzoko batzuek Guardia Zibilekin topo egin zuten; baina errotariak erosita zeuzkan Guardia Zibilak, eta ez zen ezer gertatu.</p>

Transkripzioa

- Alaba: Bizkai aldera ze eramaten zenduen ba? Atxoinzabalea-ta zer eramaten zenduen ba?
- Atxoinzabalea? Artua edo garixa edo... zauana!
- Alaba: Ezkutuan?
- Hemen ez bazauan libre Bizkaixan libre eoten zan. Ta hara... handiken ganbixatzen genduan. Ta eurak'e hemen, hangua itxitta zauanian, hemen guretikan... ta hola ibiltten giñan.
- Alaba: Ta zela eamaten zendun baiña... hartu astua ta zela juten ziñan? Gabian o zela juten ziñan?
- Gabian'e bai errotara, Larruskaiña. Atxoinzabalea, ez. Olaberrira juten giñanien, orduen, gabien. Ta neri ez zitzatan tokau egundo, baiña nere auzokuei tokau [zitzakuen]... badixez bi edo hiru lagun ta illunien... ta ja dittue astuak zeoze ta... guardia zibillak, bizikletan datozela. Baiña hango taberna o zea... errotari horrek erositta eukitzen zittun itxuria ta akabo! Bertan behera pasau ei zan, ezer pasau ez balitz bezela.
- Emongo zetsen zeoze igual trukian ta...
- Bai, emanda eukiko zittun harek. Bestela... jo!
- Eurak ere gosia edo... bihako zebe [...].
- Bai, eurak ere... nahi zeoze! Ta eskerrak hari bestela emango ziu en edarra! Baiña ez ikusi papela... Jaiki ezindda zabizen bittartian bestiak aurea segittu ei zebe ta hala.
- Gosia... gerra aurretik ere gosia egoten zan?
- Aurretikan?
- Gerra garaixan, bai? Gosia ta...
- Aurretikan... ez, ez, ez.
- Osea gerria izan zan pixkat...
- Gerria, gerria etorri zanian... in zian kontuak zian horrek. Gerriak izorra zittuan baztarrak.
- Eske gerra denporan errotak itxi zittuen, ez?
- E?
- Errotak itxitta ez zian egon?
- Errotak'e itxi asko! Ta zabalik zaurenak e...
- Alaba: Kontrolauta.
- Kontrolauta ondo.

10. Estraperloa; bizkaitarrak Gipuzkoara eta alderantziz

- **Erref:** MEN-004/012
- **Iraupena:** 0:02:50. **Hasi:** 00:23:00. **Bukatu:** 00:25:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera

Laburpena:

<p>Behin Berriatuko batzuk etorri eta kartila ahaztu zitzaizela eta berea

uzteko eskatu zioten. Berak halaxe egin zuen, baina irin-fabrikakoak esan zion berriz ez egiteko halakorik, haiek debekatuta zutela Gipuzkoa partera etortzea eta. Etxe bakoitzak kartila bat izaten zuen eta hura irin-fabrikaren erakutsi egin behar izaten zen eta bertan apuntatzen zuten jasotako irin kopurua. Eurak ere Bizkaia aldera joaten ziren estraperloan, baina han ez zuten kartilarik eskatzen.

Transkripzioa

- Bestela, zuek ogixa etxian ingo zenduen, ez?
- Gero hasi giñan etxian eitten. Lehenoz ez genduan eitten. Ta... billur giñan [etxeke garixakin] ailleauko giñan edo ez giñan edo... Entregau ere ein bihar izaten zan garixa ta billurra. Baiña etxekeakin hasi giñanian, ondo. Ein in bihar, baiña ondo. Trukau eitten genduan. Hemen ez bazauan libre, han zihar junda. Behin Berriatutiken ixte etorri, ta badakizu ze in ziguen? Esan zigun: "Kartillia ahaiztu jaku etxian, mesedez emango diuzu?". Halaxe zalakuan hartu ta eman diuet kartilliori. Hurrengo etorri nitzan pablikara ta esan zian Juan Agustin zanak, esan zian: "Kartillia nori eman dion lehenguan?", "Ba, hola ta hola eskau zien ta eman...", "Ez jaukene libre harek honea etortia! Hareatik ez... harek ahaiztuta ez zittunan etorri! Kartillaik ez jaukene harek hona ekarteriken. Ez hai dexkuirau berriz ematen, e!" esan zien. Ez zien etorri're ein, baiña eman'e ez. Baiño sano eman e, gaiña nik e! "Kartillia ahaiztute etorri gea ta emango al diuzu, mesedez?" eurek halaxe... baiña... sano halaxe zalakuan.
- Alaba: Baiña zein zien ba horrek?
- E?
- Alaba: Zein zien ba horrek?
- Zein zien? Berriatuak hiru. Hiru basarritak.
- Handik hona etorri zian orduan...
- Bai. Kontrabanduan zatozen harek hona! Harek gaizki pentsauta etxien urtenda etorriko zien, bestela ez zauken hamendik iriñik eamateiken! Ta ondo urten ziu. Baiña eman zien enkargua hurrengoako: "Ez hai deskoirau'e berriz iñoi ematen e!". Ez eman ere!
- Ta kartillia ze izaten zan? Ze... papelen bat edo?
- Kartillia?
- Kartillia esan dozu emon zetzela...
- Kartilla bat eoten zan ordun apuntatzeko. Iriña noiz, zenbat irin trukau dan edo ze ein dan edo...
- Errotan presentau in bihar izaten zan hori?
- Bai, irin-pabrikaren haura presentatzen zan. Ta han apuntatzen eben ta etxera. Harena ez dakit apuntau zaban edo ez zaban, baiña enterau zan haura kartilla haura zeinena zan haura...!
- Klaro, ezautu ingo zaban kartillia!
- Bai. Halaixe.
- Alaba: Ta zuek Bizkaia juten ziñanien kartillaik be jungo ziñaten ba, ala?
- Erregular kartilla be, juten giñanien. Harek hona etorri zianien bezelaxe gu're hara juten giñanien.
- Alaba: Eta zela ekartzen zenduen ba?
- Zela ekarten genduen?
- Alaba: Ze kartillakin o zela ematen zizuen ba zuei?
- Han? Han ez jaonan kartilla biharrik! Haura irin-pabrikakua hunan.

11. Otarreak egiteko langaiak; basoetan gaztaina eta gorostia

- Erref: MEN-004/014

- **Iraupena:** 0:02:20. **Hasi:** 00:27:10. **Bukatu:** 00:29:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Gertaera izugarriak eta ezbeharrak
- Lanbideak » Antzinako lanbideak

Laburpena:

<p>Aita Goikola baserrikoa zen eta ama Sahatzukoa, baina osaba-izebak zituzten Agartxiki baserrian eta bertara ezkondu ziren. Aitak etxean eta basoan, otarreak egiteko langaia ekartzen egiten zuen lan. Langaia etxera ekarri eta gero, otarregileak etortzen ziren otarreak egitera. Lehen gaztaina eta gorosti ugari egoten zen basoetan. Behin, hilabeteko elurtea egin omen zuen; kanpoan geratu zitzairen ardia nola salbatu zen.</p>

12. Karobiak; anaiak ikazgintzan

- **Erref:** MEN-004/015
- **Iraupena:** 0:03:05. **Hasi:** 00:29:30. **Bukatu:** 00:32:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak

Laburpena:

Ikatza eta karea askotan egiten zituzten. Karobi-zulua etxe aurrean nola egin zuten gogoan du. Karobiak 3 egun behar izaten ditu erretzen eta txondorrek 12. Bere anaiek Arno inguruan egin omen zituzten azkenengo txondorrek. Gau eta egun txondorra zaintzen egon behar izaten zen eta bera bazkaria eramatera joan zitzairen.

13. Eguneroko babak; igandetan jateko berezia

- **Erref:** MEN-004/016
- **Iraupena:** 0:02:50. **Hasi:** 00:32:35. **Bukatu:** 00:35:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:

<p>Eguneroko otorduak: goizean eta gauean taloa edo artoa eta eguerdian babak. Txerri hiltzen zuten urtero etxerako. Udazken aldera hura gastatzen zenean, ardia edo aharia. Igandetan garbantzuak eta okela pixka bat izaten zuten jateko eta hura lujoa izan ohi zen. Gabonetan olio-aza eta bisigua. Urtebetetzeetan ez zen egoten oparirik, gaur bezala. Zerbait berezi bezala behin melokotoi pote bat ireki zuten urtebetetzea ospatzeko.</p>

14. Larruskaingo erromeria

- **Erref:** MEN-004/018
- **Iraupena:** 0:02:50. **Hasi:** 00:36:00. **Bukatu:** 00:38:50

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:

<p>Behin Larruskaingo erromeritik bueltan Kortazabal baserrira joan zireneko kontuak. San Inazioak ospatzen ziren Larruskainen eta egun horretan inguruetako guztiak biltzen ziren bertan. Dantzan lotuan ere egiten zuten, baina Aste Santuan debekuak egoten ziren. Aste Santuan egiten zuten jolasa.</p>

15. Ardi-txabolak jolas-leku

- **Erref:** MEN-004/019
- **Iraupena:** 0:01:45. **Hasi:** 00:38:50. **Bukatu:** 00:40:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:

Umetan egiten zituzten jolasak: intxaur oskolekin zulora botatzen, "karaba-karabaka". Ardi-txabolak izaten ziren euren "festa-leku". Agarre-haundiko txabolan pasatzen zuten denbora gehien; erdiko frontaletik "ziburu-zaburua" izaten zuten zintzilik. Auzoko neska-mutilak elkarrekin ibiltzen ziren jolasean.

16. Don Joserren erromeria eta frontoiko dantza

- **Erref:** MEN-004/020
- **Iraupena:** 0:00:50. **Hasi:** 00:40:35. **Bukatu:** 00:41:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
- Aisia » Kultura » Musika

Laburpena:

Apaizek sermoi gogorak egiten zituzten. Don Jose apaizak erromeria jarri zuen behin. Berria zelako-edo jende guztia hara joan zen frontoiko betiko dantza utzita, baina erromeria goiz bukatu zen eta gero frontoira denak, hango dantzara. Bertako antolatzailea (Markos) haserretuta ibili omen zen. Andra Marietan Mutrikutik musika banda etortzen zen.

17. Erromerietatik goiz etxeratu behar

- **Erref:** MEN-004/022
- **Iraupena:** 0:01:43. **Hasi:** 00:45:35. **Bukatu:** 00:47:18
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
- Aisia » Jai-giroa » Beste toki batzuetara jaietara

- Aisia » Jai-giroa » Herriko ospakizunak

Laburpena:

Normalean ez ziren joaten inguruko herrietako jaietara, herritik gero joanaldia zutelako baserriraino. Behin berandu xamar omen zihoazen etxera eta aurretik joan zirenek abisatu zioten ama deika zuela. Inguruko auzoetara joaten ziren erromeriara: Larruskainera, Olatzera, San Migelera...

18. Mendaro izena eta izana

- **Erref:** MEN-004/023
- **Iraupena:** 0:02:42. **Hasi:** 00:47:18. **Bukatu:** 00:50:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Herriaren nortasuna

Laburpena:

Lehen Mendaro zatituta zegoen: zati bat Mutriku eta bestea Mendaro. Beraiek udaletxera Mutrikura joan behar izaten zuten. Hala ere, kontribuzioa kobratzera bertara etortzen zitzaien Migelito izeneko gizona. Mendaro izena betidanik ezagutu du eta beraiek beti esaten zuten mendarorarrak zirela. Herrian beti ezagutu du ordezkariaren bat, nahiz eta herria ez izan ofizialki.

19. Ijitoen inguruko pasadizoak

- **Erref:** MEN-004/024
- **Iraupena:** 0:04:05. **Hasi:** 00:50:00. **Bukatu:** 00:54:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Polizia
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Kanpoko jendearekin harremana
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

Gerraostean, mikelete ugari ibiltzen zen. Ijito ugari ibiltzen omen zen inguruetan eta haiek bidaltzera etortzen ziren mikeleteak. Behin, ijitoen mutikotxo bat agertu zitzaien etxe ondoan. Jaten eman eta lotaratu ere egin zuten, harik eta bila etorri ziren arte. Umearen amak beti gogoan izaten zuen gero bere umea han egona zela. Beste behin, Sahatzu baserrian zegoela, ijito bat sartu zitzaien oilo-lapurretara. Mendarorarren gaitzizena ere "ijitoak" da.

20. Lehenengo kotxeak; Itziarko taxista

- **Erref:** MEN-004/026
- **Iraupena:** 0:02:05. **Hasi:** 00:54:50. **Bukatu:** 00:56:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Herria, azpiegitura » Garraioak » Autoak

Laburpena:

Lehen errepideetan ez zen kotxerik ibiltzen eta artalde osoak eramaten zituzten lasai asko bideetan zehar. Gogoan du nola don Jose medikuak eurenean esan zuen kotxeak ugaltzen zeudela; lehen don Antoniok eta berak bakarrik omen zeukaten. Azoka egunetan, Itziarko "Burugorri" taxilaria etortzen zen jendea Elgoibarrera eramateko. Behin taxilaria haserretu zeneko kontuak.

21. Elgoibarko azoka: kanpotarrei saltzea debekatuta

- **Erref:** MEN-004/027
- **Iraupena:** 0:03:20. **Hasi:** 00:56:55. **Bukatu:** 01:00:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Herrira saltzera, eroztera

Laburpena:

Elgoibarko azokara joaten ziren saltzera. Arrautzak, oilaskoak, baba... denetarik eramaten zuten. Behin pozik zegoen arrautza mordoa batera saldu zizkiolako emakume bati, baina azkenean ez zioten utzi hori egiten, emakumea kanpotarra zelako eta herritik kanpokoei saltzea galarazita zegoelako. Jende asko ibiltzen zen Elgoibarko azokan; ostegunetan egiten zen. Hileko azken larunbatean feria egiten zen.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-09-22

CC-by-sa | Ahotsak.eus
Badihardugu Euskara Elkarte
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com